

Motion till riksdagen 2005/06:U384

av **Holger Gustafsson m.fl. (kd)**

Säkerhetspolitiken

Motionen delad mellan flera utskott

1 Sammanfattning

Säkerhetspolitikens utgångspunkt är varje människas rätt till liv och värdighet. Dess övergripande mål är att bidra till fred, frihet och säkerhet för alla människor i samhället och att solidariskt bidra till fredlig utveckling i omvärlden.

Sveriges utrikespolitiska relationer bör i ökad grad utformas utefter de värderingar som världens stater står för i handling. Svenska säkerhetspolitiska ställningstaganden måste grundas på i vilken grad mänskliga rättigheter, demokrati, öppenhet och rättssäkerhet respekteras av parterna.

Kristdemokraterna anser att folkrätten förändrats i efterspelet av terrordådet mot USA den 11 september 2001. Kampen mot terrorism är långsiktig, kräver internationell samverkan och måste föras med alla tillgängliga medel samt respektera mänskliga rättigheter. Alla länder har rätt till självförsvar mot internationell terrorism, även med militära medel. Terrorism är bara ett av flera globala hot i den vidgade hotbilden.

Nationell säkerhet skapas främst genom avtalsbunden samverkan med andra stater. Sverige skall aktivt och solidariskt delta i och bidra till internationell krishantering och fredsfrämjande verksamhet. Sverige skall fortsatt arbeta för ett starkare och effektivare FN. Sverige måste även fortsättningsvis stärka samarbetet inom organisationer och med andra länder för att lösa säkerhetsproblem i såväl Europa med omnejd som i övriga delar av världen efter förmåga och kapacitet. Vårt medlemskap i FN och EU och utvecklade samarbete med Nato ger oss de bästa säkerhetspolitiska kanalerna och möjligheterna att bidra till en säkrare och tryggare värld.

Dessvärre innebär nuvarande regeringskonstellation att Sveriges internationella trovärdighet riskerar att ifrågasättas eftersom försvars- och säkerhetspolitiken styrs delvis av försvarsfientliga partier. Det är ett steg i helt fel riktning.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
2	Innehållsförteckning	2
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
4	Inledning.....	5
4.1	Rätten till liv och värdighet	5
4.2	Det militära våldets premisser	5
4.3	Gemensamma värden som politiska riktningvisare.....	5
4.4	Säkerhet, demokrati och utveckling.....	6
5	Säkerhetspolitiska förändringar.....	6
5.1	Förändrade konflikter och konfliktorsaker	6
5.1.1	Våldtäkt som vapen	6
5.1.2	Lätta vapen – en oförändrad trend	7
5.1.3	Naturreсурser – en källa till konflikt?	7
5.2	Hotbilden.....	8
5.2.1	Terrorism.....	8
5.2.2	Spridning av massförstörelsevapen	8
5.2.3	Angrepp på teknisk infrastruktur	9
5.2.4	Spridning av hiv/aids	9
5.2.5	Klimatförändringar	9
6	Folkrätt i förändring	10
6.1	Rätten att ingripa	10
6.2	Skyldigheten att skydda och ingripa.....	11
6.3	Självförsvarsrätten och terrorism.....	11
7	De viktigaste säkerhetspolitiska organisationerna	12
7.1	FN.....	12
7.2	EU och OSSE	12
7.2.1	EU:s säkerhetsstrategi.....	13
7.2.2	EU:s civila krishantering	13
7.2.3	EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik	14
7.2.4	Petersbergsuppgifter och Petersbergsuppdrag	14
7.2.5	Snabbinsatsstyrkor.....	15
7.2.6	Försvarsmaterielsamarbete	16
7.2.7	OSSE	16
7.3	Nato	16
8	Svensk säkerhetspolitik enligt Kristdemokraterna.....	17
8.1	Säkerhetspolitikens mål och grundläggande principer	17
8.2	Svensk säkerhetspolitik byter inriktning?.....	17

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svenskt ställningstagande inför olika konflikter och kriser bör grundas på huruvida grundläggande värden som mänskliga rättigheter, demokrati, öppenhet och rättssamhällets principer respekteras av parterna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förhindra våldtäkt som vapen i kris och krig samt att öka kvinnors roll i arbetet att bevara fred och säkerhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen till riksdagen skall inkomma med en utredning som kartlägger innehav och försäljning av illegala lätta vapen i Sverige och EU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att brist på vattentillgångar i högre grad skall inkluderas i säkerhetstänkande och att forskning om vattenbrist skall prioriteras ur ett konfliktperspektiv.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall prioritera forskning om möjliga spridningsvägar för NBC-stridsmedel.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskning som tydliggör och kartlägger svensk sårbarhet inför störningar i IT- och elsystem skall prioriteras.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att omvandla intentionerna i proposition 2004/05:175 till konkreta åtgärder.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ökad forskning kring klimatförändringar i ett perspektiv av potentiella säkerhetsproblem som orsakar stor skada och fördöelse av liv, hälsa, ekonomi, vatten- och livsmedelssäkerheten.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör uppdra åt svenska och andra forskare och debattörer att försöka definiera när interventioner skall anses vara humanitära och motiveras med en skyldighet att ingripa till människors skydd.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdragen för EU i framtiden skall kunna inkludera avvärjningsinsatser, stabiliseringsinsatser och andra former av militär assistans till en konfliktzon.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall delta i ett frivilligt och vidgat europeiskt försvarsmaterielsamarbete tillsammans med USA och andra länder utanför Europa.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en harmonisering av reglerna för krigsmaterielexport som ett led i att tillföra EU:s utrikespolitik en tydligare etisk–moralisk dimension.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ett svenskt medlemskap i Nato för närvarande inte är aktuellt men att ett öppet och nära samarbete är en naturlig del av svensk säkerhetspolitik.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att svensk säkerhetspolitik skall utformas i ett brett perspektiv som omfattar diplomati, ekonomiskt bistånd, räddningsinsatser och militärt stöd samt byggas på en grund av kollektiv samverkan med våra grannländer, FN, EU och Nato för att säkra fred, stabilitet och säkerhet.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige inte skall acceptera tvingande ömsesidiga försvarsgarantier men acceptera ett fördjupat försvarssamarbete inom EU:s institutioner samt verka för att stärka den transatlantiska länken.

¹ Yrkandena 5 och 6 hänvisade till FöU.

² Yrkande 7 hänvisat till TU.

4 Inledning

4.1 Rätten till liv och värdighet

Kristdemokraterna anser att säkerhetspolitikens utgångspunkt är varje människas rätt till liv och värdighet. Denna rätt är knuten till varje människas blotta existens och behöver därför varken förvärvas eller förtjänas. Dessvärre behöver den försvaras varje dag. För att skydda rätten till liv och människovärdet skall säkerhetspolitikens samtliga medel kunna användas. Säkerhetspolitikens främsta skyddsobjekt är människor och inte stater. Samtidigt är det stater som bär huvudansvaret för dess invånares säkerhet. När stater av någon anledning inte kan eller vill skydda sina invånare, eller systematiskt bryter mot invånarnas mänskliga rättigheter, har omvärlden en förpliktelse att ställa upp för utsatta medmänniskor. Ingen har rätt att överge människor som utsätts för kränkningar av sitt människovärde. Det går inte heller att förhålla sig neutral till kränkningar av människovärdet.

4.2 Det militära våldets premisser

Konflikter skall alltid lösas med fredliga medel så långt det över huvud taget är möjligt. Varaktig fred kan aldrig skapas utan aktiva, förebyggande och kreativa ansträngningar. Men förutsatt att samtliga fredliga möjligheter prövats måste vapenmakt kunna användas som en sista utväg med följande principer och kriterier i beaktning:

- För att förebygga att konflikter växer, främja uppbyggnad av fred samt vara till stöd för och skydda humanitära hjälpinsatser.
- Om det är ett försvarskrig, förutsatt att det gäller självförsvar, skydd av oskyldiga liv eller för att säkra grundläggande mänskliga rättigheter.
- Vapeninsatsen måste stå i proportion till det som avses försvaras, samt att insatserna inte riktas mot civila.
- Det måste finnas en seriöst grundad utsikt till framgång. Även försvarskrig förlorar sin legitimitet om det endast medför fortsatt lidande.

4.3 Gemensamma värden som politiska riktningssvisare

Alla stater har egna intressen i världspolitiken. Det gäller allt från ekonomiska fördelar till en säkerhetspolitik som ger trygghet för de egna medborgarna. Sveriges utrikespolitiska relationer bör i ökad grad utformas utefter vilka värderingar, vid sidan om egenintresset, som världens stater deklarerar och verkligen står för i handling. Svenskt ställningstagande inför olika konflikter och kriser bör grundas på huruvida grundläggande värden som mänskliga rättigheter, demokrati, öppenhet och rättssäkerhet respekteras av parterna. Alltför ofta formas svenska säkerhetspolitiska ställningstaganden till olika

Fel! Okänt namn på

konflikter och problem i världen främst eller enbart av de inblandade parternas styrka och storlek – ofta räknat i främst militära termer.

4.4 Säkerhet, demokrati och utveckling

Det finns en tydlig koppling mellan demokrati och välstånd. Demokrati minskar risken för krig och motverkar religiös och politisk extremism. Men säkerhet är även en förutsättning för utveckling. Säkerhetspolitikens övergripande mål bör därför vara att bidra till fred, frihet och säkerhet för alla människor i samhället och att solidariskt bidra till en fredlig utveckling i omvärlden. En tydligare koppling mellan demokrati, säkerhet och ekonomisk tillväxt är nödvändig för att fattigdomen skall kunna bekämpas med kraft. Detta kräver också att Sverige öppet stöder reformorienterade krafter i utvecklingsländer, särskilt i arabvärlden. Sverige måste också i ökad grad bidra till insatser för fred och stabilitet i världen. I Afrika har miljontals människor dödats i regionala och interna konflikter sedan början av 1990-talet. Afrika måste vara ett prioriterat område för EU:s insatsstyrkor, och det är helt rätt att Sverige leder och deltar i en av EU:s snabbinsatsstyrkor (se mer i kapitel 6.2.5).

5 Säkerhetspolitiska förändringar

5.1 Förändrade konflikter och konfliktorsaker

Dagens konflikter är oftare inomstatliga snarare än mellanstatliga. Inbördeskrig är självfallet inget nytt, men det är ändå en mycket vanligare företeelse i dag än tidigare. En viktig förklaring till detta är att efter det kalla krigets slut har konflikterna, jämfört med tidigare, i ökad grad handlat om etnisk, religiös, språklig och annan identitet. Andra mer traditionella, och fortfarande vanligt förekommande, motiv till konflikter och krig är exempelvis naturresurser och territorium. Kristdemokraterna vill betona några av flera oroväckande och allvarliga problem som i olika grad präglar och/eller kan orsaka dagens konflikter.

5.1.1 Våldtäkt som vapen

Enligt FN:s humanitära nyhetstjänst IRIN (en del av UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)) går en våldtäktsepidemi över världen. För något år sedan ansåg IRIN att nästan alla överlevande tonåriga flickor från folk mordet i Rwanda kunde antas ha blivit våldtagna. Även i andra afrikanska länder som Sierra Leone och Liberia har våldtäktsvågor drabbat en betydande andel av kvinnorna i spåren av konflikter. Förklaringen är enligt IRIN att våldtäkt blivit ett vapen i krig, särskilt under etnisk rensning. I dag ses den här typen av systematiserade övergrepp enligt internationell lagstiftning som krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten och är numera förbjudet. Detta förbud är viktigt men givetvis otillräckligt utan lagfö-

ring av förbrytare. Ansvarsfriheten är förstås avsevärt vanligare bland de stridande parternas soldater som begått övergreppen i olika konflikter och krig i t.ex. Afrika.

De systematiserade våldtäkterna är avsedda att förnedra inte bara de direkt drabbade kvinnorna och flickorna och deras familjer utan också hela samhällen. De våldtagna kvinnorna riskerar dessutom att skändas två gånger om genom att frysas ut av omgivningen eftersom det i många samhällen ses som något skamligt att ha blivit våldtagen. Det går således inte att överbetona vikten av att kraftigt förstärka den typ av verksamhet som t.ex. organisationen Kvinna till kvinna bedriver i syfte att försöka skydda kvinnor i konfliktområden. Kristdemokraterna kräver därför att Sverige i samtliga relevanta utrikes- och säkerhetspolitiska kontakter och sammanhang skall framhäva vikten av att världens stater och nationer måste leva upp till FN:s säkerhetsråds resolution 1325. Resolutionen handlar bl.a. om att öka kvinnors roll vid förebyggandet av konflikter och i allt arbete för bevarande av fred och säkerhet samt påtala behovet av att stärka kvinnors roll när det gäller beslutsfattande och problemlösning.

5.1.2 Lätta vapen – en oförändrad trend

De militära arsenalerna utvecklas mot alltmer avancerade vapensystem, men det är fortfarande de konventionella, lätta vapnen, dvs. främst handeldvapen, som förorsakar flest dödsoffer. Enligt Förenta nationerna dör åtminstone en halv miljon människor varje år till följd av våld relaterat till lätta vapen, både i väpnade konflikter och som ett resultat av kriminalitet. Och enligt FN:s generalsekreterares rapport om lätta vapen (20 september 2002) fanns det då ca 639 miljoner lätta vapen tillgängliga i världen. 60 % av dessa var lagligt och civilt ägda. Enligt en FN-konferens som hölls 2001 om illegal handel med lätta vapen hade lätta vapen varit de mest förekommande i 46 av 49 konflikter sedan 1990. 90 % av de människor som dödats av lätta vapen under den nämnda perioden var civila och 80 % av dessa var kvinnor och barn. Trots att lätta vapen i dag dödar långt fler människor än alla andra typer av vapen finns inga globala avtal om icke-spridning – vilket är fallet när det gäller kemiska, biologiska och nukleära vapen.

Lätta vapen-problematiken är av grundläggande vikt i arbetet för fred och utveckling i världen. Därför anser Kristdemokraterna att regeringen till riksdagen snarast möjligt skall inkomma med en utredning som behandlar innehav och försäljning av illegala lätta vapen i Sverige och EU.

5.1.3 Naturresurser – en källa till konflikt?

Tillgången till vatten kan leda till konflikter och t.o.m. krig, men det kan också vara en faktor som tvingar länder att samarbeta. I Mellanöstern och Nordafrika skall ungefär 5 % av världens befolkning dela på 1 % av jordens färskvattenresurser. 263 olika grundvattenmagasin, sjöar eller vattendrag i världen delas av två eller fler stater. Enligt statistik från 2003 har länderna i världen under de senaste 50 åren vid drygt 1 800 tillfällen samarbetat eller haft konflikter om delade vattenområden. Sju av konflikterna har lett till väp-

Fel! Okänt namn på

nad konflikt. FN:s miljöprogram Unep skrev 2003 att ungefär 150 avrinningsområden i världen, som miljoner människor är beroende av, kan bli framtida konflikthärdar om inte åtgärder vidtas. Unep betonade att samarbete mellan berörda länder inte förekommer eller i liten grad.

Kristdemokraterna menar att vattentillgång i högre grad måste inkluderas i säkerhetstänkande och att forskning om vatten ur ett konfliktperspektiv måste prioriteras.

5.2 Hotbilden

Dagens säkerhetspolitiska hot bygger i ökad grad på andra grunder än de rent militära och medför i ökad grad andra konsekvenser än enbart de rent militära. I debatten består hotbilden av allt från terrorism, miljökatastrofer, sårbar infrastruktur och sårbara kommunikationer, omfattande och okontrollerade flyktingströmmar, organiserad brottslighet, spridning av massförstörelsevapen och väpnade konflikter och krig. Det s.k. säkerhetsbegreppet har alltså bredats. Vi menar att några av hoten och problemen bör särskilt betonas.

5.2.1 Terrorism

Kristdemokraternas syn på terrorism ges i särskild motion.

5.2.2 Spridning av massförstörelsevapen

Det tidigare överhängande hotet om massiv användning av kärnvapen har ersatts av risken för spridning av massförstörelsevapen till stater och terrororganisationer. Terrorister har vid flera tillfällen sökt tillgång till olika former av massförstörelsevapen – eller NBC-stridsmedel som det också kallas (även om beteckningen CRBN-medel blir allt vanligare i syfte att täcka in även radiologiska medel). Vi vet att försöken att förvärva B- (biologiska) och C- (kemiska) stridsmedel i en del fall lyckats. Däremot är det mer osäkert huruvida någon fått tillgång till N-medel (nukleära). Enligt det internationella atomenergiorganet IAEA har mer än 175 försök av smuggling avslöjats mellan åren 1992 och 2002 – merparten i f.d. Sovjetunionen. Alla smugglingsförsök anmäls inte och mörkertalet är därför troligen mycket större.

NBC-stridsmedel är människovidriga även i händerna på demokratier. Bland demokratiska stater finns visserligen kontrollmekanismer och tydligare spärrar mot att använda massförstörelsevapen, men det betyder självfallet inte att sådana vapen aldrig kommer att användas. Än större är risken om massförstörelsevapen förfogas av icke-demokratiska stater.

Det här är också en viktig miljöfråga. Exempelvis utgör de avpollterade krigsfartyg som rostar i hamnar vid Kolahalvön och på andra platser en allvarlig miljöfara. Terrorismfaktorn är ändå den primära anledningen till varför Sverige och andra länder måste göra sitt yttersta för att bistå kampen för tryggad hantering och förvaring av nukleära och andra former av massförstörelsevapen. Därför anser Kristdemokraterna att Sverige måste prioritera forskning om tänkbara spridningsvägar för NBC-stridsmedel.

5.2.3 Angrepp på teknisk infrastruktur

Teknisk infrastruktur (såsom elförsörjning, kommunikationer och IT-system) har blivit allt viktigare för samhällets funktioner. Ju mer utvecklad och tillgänglig tekniken blir, desto mer beroende, sammankopplade och därmed sårbara blir de tekniska systemen. Det avancerade samhällets sårbarhet ökar därmed inför både avsiktliga och helt oavsiktliga hot i form av olika driftstörningar. Det är bara en tidsfråga innan terrorister på bred front inser dels hur stora effekter informationsattacker kan få, dels hur låga kostnaderna för sådana attacker är i sig och särskilt i jämförelse med den skada de kan orsaka. Och stormen Gudrun har med all önskvärd tydlighet visat hur bräckliga tekniska system kan vara ställda inför naturens krafter. Kristdemokraterna anser att forskning som tydliggör och kartlägger svensk sårbarhet inför störningar i IT- och elsystem måste prioriteras. Vårt samhälle måste bli mer robust. Den övergripande strategin och samordningen av säkerheten i samhällsviktiga funktioner bör riksdag och regering ansvara för. Det är därför viktigt att bl.a. de säkerhetsrelaterade intentioner och förslag som återfinns i regeringens proposition 2004/05:175 Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället omvandlas till konkreta åtgärder. Det handlar bl.a. om tillgång till robust, korrekt och spårbar tid, en strategi för ett säkrare Internet och mycket annat.

5.2.4 Spridning av hiv/aids

Eftersom de skräckbilder som målades upp under 1980- och 1990-talen rörande hiv/aids tyvärr har infriats måste detta ofantliga problem även bedömas ur ett säkerhetspolitiskt riskperspektiv. Epidemin orsakar enorm förödelse genom att slå ut tiotals miljoner människor och därmed i förlängningen bryta ned staters strukturer och administrationer. När samhällen bryts ned ökar risken för konflikter avsevärt. Hiv/aids skall inte bekämpas främst av säkerhetspolitiska skäl utan för att tiotals miljoner människor dör av epidemin. Men det är likväl ett problem som måste inkluderas i säkerhetspolitiken. Sverige måste fortsätta driva och bistå kampen mot epidemin, såväl nationellt som globalt. Insatser mot hiv/aids är helt enkelt en fråga om mänskliga rättigheter. Kristdemokraternas syn på hiv/aids ur ett globalt perspektiv utvecklas i en särskild motion.

5.2.5 Klimatförändringar

Klimatförändringarna liknar inte något annat miljöproblem som vi står inför. När vi väl överskridit en viss nivå på koncentrationen av växthusgaser i atmosfären kommer med största sannolikhet hela klimatsystemet att genomgå drastiska förändringar. Det kan få katastrofala konsekvenser för hela världen, t.ex. i form av årligen återkommande materiella skador på grund av extrema väderförhållanden, som kan uppgå till hundratals miljoner dollar, att miljontals människor måste evakueras eller ge sig av från sin hembygd, att allvarliga värmeböljor uppstår, att distributionen av grödor och arter drastiskt förändras osv. Utvecklingsländerna kommer att drabbas hårdast. De fattiga länderna är

Fel! Okänt namn på

mycket mer sårbara för fenomen som översvämningar, stormar och torka. I vissa regioner kommer ett torrare klimat att leda till att livsmedelsproduktionen skadas. Till detta skall läggas att stora områden i södern kommer att påverkas allvarligt av stigande vattennivåer i haven. Eftersom klimatförändringar kan orsaka stor skada på ekonomi, liv, hälsa, vatten- och livsmedelssäkerheten osv. måste de också ses som ett potentiellt säkerhetsproblem – även om lösningen på problemet inte bygger på säkerhetspolitiska medel. Tsunamin i Sydostasien 2004 och orkanerna över södra USA hösten 2005 visar med skrämmande tydlighet vad den globala temperaturhöjningen kan orsaka. Naturkatastrofer går inte att stoppa, men dess effekter går att dämpa och begränsa genom preventiva åtgärder. Kristdemokraterna menar att forskning om detta bör prioriteras.

6 Folkrätt i förändring

Kristdemokraterna anser att folkrätten är föränderlig och att den av flera olika skäl både är i förändring och har förändrats. Tyvärr är det ofta först i kristider som folkrättens principer debatteras och/eller förändras. Natos ingripande i konflikten i Kosovo och konsekvenserna av terrordådet den 11 september är två exempel. Det internationella samfundet måste i ökad grad uppmärksammas och försöka lösa folkrättens inbyggda problem och motsättningar.

6.1 Rätten att ingripa

Kristdemokraterna har länge förespråkat en förskjutning av fokus inom folkrätten; från staters rätt och säkerhet till människors rätt och säkerhet. Folkrätten och staters suveränitet får inte användas som alibi för brott mot mänskliga rättigheter. Problematiken aktualiserades då Nato ingrep i konflikten i Kosovo utan att förankra operationen i FN:s säkerhetsråd. Risken för att rådsmedlemmar skulle lägga in veto uppfattades uppenbarligen som stor.

Normalt sett finns det två allmänt accepterade undantag från FN-stadgans förbud mot våld: rätten till självförsvar och ingripanden auktoriserade av FN:s säkerhetsråd. Alla andra former av våld är, faktiskt, förbjudna. Natos agerande i Kosovokonflikten illustrerar en tredje punkt som vunnit ökad acceptans; rätten att med militärt våld ingripa i humanitära nödlägen utan säkerhetsrådets godkännande. En sådan insats kan sägas vara olaglig enligt FN-stadgan men ändå legitim av humanitära skäl. Det är dock ett instrument som av uppenbara skäl måste hanteras med yttersta försiktighet och användas endast i mycket kritiska lägen.

För att uppfattas som legitim måste en s.k. humanitär intervention uppfylla fyra krav som överensstämmer med Kristdemokraternas syn på rätten till försvar. För det första måste det röra sig om en begynnande humanitär katastrof som folkmord eller andra brott mot mänskligheten eller en stats sammanbrott och brutalisering. För det andra måste bruket av våld vara en absolut

sista utväg och det enda medel som kan avbryta kränkningarna efter att alla fredliga metoder att lösa konflikten prövats. För det tredje måste den potentiella skada interventionen är tänkt att förhindra överstiga den potentiella skada som kan åstadkommas genom interventionen. Slutligen måste sannolikheten vara hög för att interventionens humanitära syften skall uppnås. Om dessa kriterier kan uppfyllas får folkrätten inte tillåtas utgöra ett hinder.

6.2 Skyldigheten att skydda och ingripa

Det finns ingen viktigare organisation än FN. Dess säkerhetsråd är det bästa alternativ vi har att tillgå i dag för att upprätthålla en internationell struktur som verkar för fred och säkerhet. Men det betyder inte att säkerhetsrådets struktur och beslut alltid måste tas för givna och accepteras helt okritiskt. Det är oacceptabelt att likt den socialdemokratiska regeringen i alla lägen mekaniskt hänvisa till säkerhetsrådets uppfattning.

En för oss given utgångspunkt och inspirationskälla för hur folkrätten bör tolkas i dag är en rapport som heter "The Responsibility to Protect". Den presenterades av en kanadensisk organisation i december 2001. Först på sistone har den fått den uppmärksamhet som dess innehåll borgar för. Dess principer har numera lyfts upp till högsta möjliga internationella nivå, dvs. FN. Det är mycket positivt. Rapportens huvudbudskap är att frågan om när det föreligger en "rätt" att ingripa är felaktigt ställd. I stället måste frågan vara: När har vi en *skyldighet* att ingripa? Tanken är att man skall närma sig interventionsrätten genom att bl.a. delvis omkonstruera begreppet statssoveränitet. En stats soveränitet skulle härmed förutsätta att den ikläder sig det fulla ansvaret att skydda det/de folk som ryms inom statens gränser. Skyddas inte folket/n av någon anledning åtnjuter staten inte sin soveränitet, och då måste principen om icke-inblandning stå tillbaka för omvärldens skyldighet att skydda de utsatta. Skyldigheten att skydda ger således en skyldighet att ingripa. Rapportens svaghet är att den inte ger något svar på frågan om säkerhetsrådet måste sanktionera en intervention. Men försöket att utveckla folkrätten är ett steg i helt rätt riktning, och Kristdemokraterna uppmanar svenska och andra forskare och debattörer att diskutera och försöka definiera humanitära interventioner utifrån ett skyldighetsperspektiv snarare än ett rättighetsperspektiv.

6.3 Självförsvarsrätten och terrorism

Rätten till självförsvar mot väpnade angrepp ges av FN-stadgans artikel 51. När den skrevs var storskaliga internationella terrordåd inte en realitet, och de antiterrorkonventioner som sedan tillfogades stadgan kan inte hantera omfattningen av attacken mot t.ex. World Trade Center och Pentagon den 11 september 2001. FN:s säkerhetsråd fördömde enhälligt terroristattacken. Genom resolutionerna 1368 och 1373 uttryckte säkerhetsrådet för första gången ett klart samband mellan rätten till självförsvar och storskaliga terroristattacker.

Fel! Okänt namn på

Nytolkningen av självförsvarsrätten har enligt Kristdemokraterna sedan vunnit internationell acceptans och ny folkrätt har således skapats.

Rätten till självförsvar mot storskalig terrorism är inte på något sätt obegränsad. Samtliga eventuella insatser mot terrorism måste följa de allmänna folkrättsliga kraven. För det första måste det finnas proportionalitet mellan det hot man vill skydda sig mot via självförsvarsrätten och de militära resurser som sätts in. För det andra får det inte gå för lång tid mellan angreppet och självförsvarsinsatserna. För det tredje får insatserna sättas in endast för att hindra nya terroristattacker, och civila offer måste undvikas så långt det är möjligt. Hur dessa folkrättsliga krav skall bedömas finns det dessvärre inga egentliga bestämmelser om. Därför måste självförsvarsrätten definieras ur ett internationellt perspektiv. Annars är risken för omfattande missbruk både uppenbar och överhängande. Kristdemokraternas syn på terrorism redovisas i särskild motion.

7 De viktigaste säkerhetspolitiska organisationerna

7.1 FN

Förenta nationerna är världens viktigaste globala organisation och av central betydelse för säkerhetspolitiken. Därför måste FN reformeras inom flera centrala områden (se Kristdemokraternas motioner 2002/03:U7, 2004/05:U2). De allvarliga anklagelser om bl.a. omfattande korruption, ineffektivitet och bristande insyn som riktats mot FN måste utredas grundligt. Alltför länge har pengabrist felaktigt setts som FN:s enda och/eller huvudsakliga bromskloss och börda. Reformerna är det enda alternativet för att världen i framtiden skall kunna räkna med ett väl fungerande FN. Och det kommer att behövas. Världens behov av FN är större än någonsin. Kampen mot fattigdom, spridningen av hiv/aids och hanteringen av flyktingströmmarna runt vår jord är bara några exempel. Kristdemokraternas syn på FN i dag redovisas i särskild motion.

7.2 EU och OSSE

De europeiska samarbetsorganisationerna måste ta ett större ansvar, dels för unionsmedlemmarnas egen säkerhet, dels för fred och säkerhet utanför Europa. Det kräver att EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete stärks liksom att det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet utvecklas. Särskilt viktigt är att EU:s förmåga att genomföra s.k. Petersbergsuppdrag utvecklas och stärks. Kristdemokraternas EU-politik i allmänhet redovisas i särskild motion.

7.2.1 EU:s säkerhetsstrategi

Ett mycket viktigt steg i rätt riktning är EU:s säkerhetsstrategi ("Ett säkert Europa i en bättre värld") som antogs vid ett EU-toppmöte och regeringskonferens i Bryssel den 12–13 december 2003. För första gången har EU fastställt ett dokument med en gemensam syn på säkerhet och vad det innebär för unionen. Säkerhetsstrategin fastslår att eftersom "Europa aldrig tidigare varit så välmående, så säkert och så fritt" kommer, indirekt, EU:s första försvarslinje mot de nya hoten (t.ex. spridning av massförstörelsevapen och terrorism) ofta att ligga utomlands. Konsekvensen av detta är enligt strategin att EU måste "utveckla ett strategiskt tänkande som främjar tidiga, snabba och vid behov kraftfulla insatser". Det betonas också med enfaset att förebyggande åtgärder inte kan påbörjas för tidigt. Vidare sägs en världsordning med effektiva multilaterala system vara oundgängligt för att upprätthålla säkerheten och välståndet i Europa.

7.2.2 EU:s civila krishantering

Stabila och fredliga demokratiska samhällen byggs med andra medel än de militära. EU, och därmed också Sverige, måste bygga sitt säkerhetspolitiska arbete för fred på ett vidgat säkerhetsbegrepp och en insikt om att ekonomi och politik är viktiga redskap för långsiktig internationell säkerhet som omfattar både staters och människors säkerhet. EU:s konkreta civila insatser för fred och återuppbyggnad måste omfatta ett brett spann av kapaciteter.

EU och dess medlemsstater har kommit jämförelsevis långt vad gäller förmågan att utföra civila förebyggande och krishanterandeuppgifter. Det finns dock alltid utrymme till förbättringar. I juni 2000 identifierade Europeiska rådet fyra typer av huvuduppgifter för EU:s civila krishantering:

- Polisinsatser
- Stärkande av rättsväsende
- Stärkande av civil administration
- Räddningstjänst

Vi menar att EU:s östutvidgning ett lysande exempel på en långsiktig civil fredsinsats. Genom att inlemma nya medlemsländer i den europeiska gemenskapen håller något fantastiskt på att hända. Efter århundraden av krig och splittring är Europa på väg att förenas och läka samman genom ett fredligt samarbete byggt på demokrati och marknadsekonomi.

EU:s medlemsstater är alla stabila demokratier med marknadsekonomi och fungerande rättssamhällen. Sådana samhällen är direkt beroende av fungerande flerpartistrukturer, ett fungerande rättsväsende, respekt för mänskliga fri- och rättigheter, äganderätten, jämlikhet och jämställdhet, goda myndigheter, fungerande och goda utbildningsstrukturer och mycket mer. Erfarenheten och kunskapen om dessa funktioner är något som EU:s medlemsstater måste dela med sig av.

Fel! Okänt namn på

7.2.3 EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik

EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) är en del av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp). Gusp inkluderar alla frågor som berör unionens säkerhet. Medlemsländerna har inlett ett försvarspolitiskt samarbete inom ramen för Gusp i syfte att utveckla och stärka den gemensamma krishanteringsförmågan, både den civila och den militära.

I artikel 17 i EU-fördraget står det att Gusp medför en gradvis utformning av en gemensam försvarspolitik "som skulle kunna leda till ett gemensamt försvar" förutsatt att Europeiska rådet (EU:s stats- och regeringschefer samt kommissionens ordförande) beslutar det. EU har alltså inget gemensamt försvar i dag. Men den s.k. St. Maloprocessen (arbetet med att skapa ett närmare försvarspolitiskt samarbete, med ett gemensamt försvar som naturlig konsekvens) har pågått med varierad intensitet under flera år. Vi kristdemokrater motsätter oss i dag tvingande ömsesidiga försvarsgarantier men kan acceptera ett fördjupat försvarssamarbete (dvs. att vissa medlemsstater går längre än andra) förutsatt att det bygger på frivillighet och att samarbetet verkligen hålls inom EU:s institutioner. Inget medlemsland skall tvingas ta steg i försvarspolitiken som det inte anser sig redo att göra.

Det är också viktigt att EU:s säkerhets- och försvarspolitiska utveckling sker i nära samordning med Nato för att undvika intressekonflikter och dubblering av kapaciteter. Det är vår bestämda uppfattning att den transatlantiska länken måste upprätthållas och stärkas. Både EU och Nato tjänar på en fortsatt vital transatlantisk länk, bl.a i form av fortsatt Natonärvaro i Europa.

7.2.4 Petersbergsuppgifter och Petersbergsuppdrag

Vid EU-toppmötet i Helsingfors i december 1999 enades EU:s medlemsstater om att inrätta ett slags gemensam krishanteringsförmåga. Ofta används begreppet *krishanteringsstyrka*. Ordet "styrka" är missvisande då det antyder att det finns ett färdigt förband att nyttja i olika situationer. I stället har medlemsstaterna anmält vad de kan bidra med av personal och materiel i enlighet med uppsatta önskemål. Sedan kommer de anmälda resurserna att användas i olika kombinationer i olika situationer. Inget land är tvingat att delta. Samtliga bidrag är frivilliga och icke bindande, och beslut om aktivt deltagande tas vid varje potentiellt enskilt tillfälle. Dessutom måste alla beslut om att genomföra en insats i enlighet med Petersbergsuppgifterna fattas i enhällighet.

Krishanteringsförmågans uppgifter grundar sig på Petersbergsuppgifterna, vilket mer specifikt innebär:

- Att styrkan skall kunna säkra områden från våld så att civila hjälporganisationer kan verka i det specifika området.
- Att krishanteringsstyrkan skall klara av att evakuera upp till 2 000 civila personer.
- Att kunna genomföra fredsbevarande insatser (*peace keeping*). Exempelvis att förhindra att en konflikt bryter ut eller sprider sig, eller när en konflikt är över med parternas samtycke.

Fel! Okänt namn på

- Att kunna genomföra fredsframtvängande insatser (*peace enforcement*).
Att använda militärt våld för att skilja stridande parter åt.

Vid sidan av redan beslutad förmåga att kunna utföra humanitära uppdrag och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser och insatser med stridskrafter vid krishantering inklusive fredsskapande åtgärder anser Kristdemokraterna att uppdragen i framtiden också skall inkludera avvärpningsinsatser, stabiliseringsinsatser och andra former av militär assistans till en konfliktzon.

Det kan tyckas att de tillägg Kristdemokraterna eftersträvar redan är inkluderade i något av de begrepp som används för att definiera Petersbergsuppgifterna. Vi menar att det ändå finns ett egenvärde i en vidgad kodifiering av Petersbergsuppgifterna. Det ökar tydligheten och bidrar därmed till att minska risken för onödig tolkningstid av vad som är att jämställa med en Petersbergsuppgift och inte, och därmed också när ett Petersbergsuppdrag är aktuellt eller inte. Den faktiska mobiliseringstiden för EU:s krishanteringsstyrka inkluderar även den politiska beslutsprocessen, och alla tänkbara åtgärder måste vidtas för att undvika onödigt lång beslutstid.

7.2.5 Snabbinsatsstyrkor

Efter ett förslag från EU:s tre stormakter, Frankrike, Storbritannien och Tyskland, vid ett möte med EU-ländernas ambassadörer i den säkerhetspolitiska kommittén den 10 februari 2004, föddes idén om europeiska snabbinsatsstyrkor som kan ingripa militärt där det råder hot om sammanbrott och massakrer. Planen är att till 2007 skapa nio bataljonsstridsgrupper (s.k. *battle groups*), inklusive transportkapacitet, om vardera drygt 1 500 man som inom 15 dagar (efter politiskt beslut) skall kunna sättas in i akuta lägen som stabiliseringsstyrka, i första hand på begäran av FN, och sedan stanna i upp till fyra månader i väntan på mer långsiktig (FN-) trupp.

Styrkornas uppgifter skulle kunna beskrivas genom de s.k. robusta fredsframtvängande insatser som återfinns i FN-stadgans kapitel 7. En given geografisk orienteringspunkt är sönderfallande stater i Afrika. En förebild för hur styrkorna skall agera kan hämtas från den militära EU-insats (Operation Artemis) som genomfördes i de nordöstra delarna av Demokratiska republiken Kongo sommaren 2003 med framför allt franska och svenska trupper.

FN har tidigare visat stort intresse för den här typen av förband eftersom de skulle fylla ett tomrum i den internationella krishanteringskapaciteten. Poängen med styrkorna är givetvis att de kan nyttjas i överhettade situationer där man mycket snabbt behöver komma på plats.

Sverige skall leda och delta i en av snabbinsatsstyrkorna, och Kristdemokraterna står helt bakom detta initiativ. Dessvärre fruktar vi att den svenska säkerhets- och försvarspolitik som den bedrivs av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet sätter det svenska deltagandet i den nordiska styrkan på spel. Kristdemokraterna utvecklar vår syn på snabbinsatsstyrkan tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centerpartiet i en gemensam motion om försvarspolitik (2005/06 Ett försvar i framtiden). Vi efterfrågar bland mycket annat en strategi för svenska internationella insatser.

Fel! Okänt namn på

7.2.6 Försvarsmaterielsamarbete

Främjandet av en europeisk försvarsindustri är viktig, men får inte vara av uteslutande karaktär eller dimensionerande för arbetet. Grundläggande för Sverige är att anskaffning av försvarsmateriel bygger på frivilligt ingångna avtal. Kristdemokraterna är därför positivt inställda till ett frivilligt och vidgat europeiskt försvarsmaterielsamarbete som också möjliggör fortsatt nära samarbete med USA och andra länder utanför Europa.

Under 2003 inrättades en försvarsmaterielbyrå inom EU. Förhoppningen är att med denna skapa ett första steg mot ett slags inre marknad för försvarsmateriel där upphandlingar och industriprojekt kan äga rum utan nationella spärningar. Detta är viktiga förutsättningar för att öka effektiviteten i EU:s medlemsstaters enskilda och ibland samlade militära resurser. Kristdemokraterna ser Sveriges deltagande i försvarsmaterielbyrån som angeläget.

Kristdemokraterna eftersträvar också en ökad harmonisering av reglerna för krigsmaterielexport som ett led i att tillföra EU:s utrikespolitik en tydligare moralisk dimension.

7.2.7 OSSE

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) arbetar med civil konfliktförebyggande verksamhet och har stor betydelse när det gäller att upptäcka potentiella konflikter. Organisationen har också spelat en avgörande roll i många demokratiseringsprocesser. Tillsammans med Europarådet har OSSE en viktig funktion som komplement och fristående organ inom en framtida alleuropeisk säkerhetsordning. Europarådet arbetar liksom OSSE med konfliktförebyggande verksamhet och bevakning av de mänskliga rättigheterna. Det svenska samarbetet med OSSE bör utvecklas och det civila konfliktförebyggande arbetet som sådant måste få ökat utrymme i den samlade internationella säkerhetspolitiken.

7.3 Nato

Kristdemokraterna anser att ett svenskt medlemskap i Nato för närvarande inte är aktuellt. Ett öppet och nära samarbete med Nato är dock en naturlig del av svensk säkerhetspolitik. Sveriges aktiva medlemskap i Euroatlantiska Partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF) är således av mycket stor betydelse. Samarbetet inom EAPR och PFF bör fördjupas. Natos närvaro i Europa är även fortsättningsvis mycket viktig för den europeiska säkerheten, och det är därför av stor vikt att bibehålla den transatlantiska länken. Natos identitet och syfte har diskuterats av och till sedan det kalla krigets slut. Likväl är det en mycket viktig organisation för svensk säkerhetspolitik. Dess betydelse ligger i organisationens sammansättning av stater som värnar samma grundläggande värderingar som Sverige. Svenskt medlemskap i Nato är för närvarande inte aktuellt, men ett öppet och nära samarbete är en naturlig del av svensk säkerhetspolitik.

8 Svensk säkerhetspolitik enligt Kristdemokraterna

8.1 Säkerhetspolitikens mål och grundläggande principer

Den svenska säkerhetspolitikens övergripande mål är att bidra till fred, frihet och säkerhet för alla människor i samhället och att solidariskt bidra till fredlig utveckling i omvärlden. Den svenska säkerhetspolitikens samtliga medel och strategier skall genomsyras av respekten för och främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter. Det globala målet med alla staters säkerhetssträvanden måste vara att bidra till en säkerhetsgemenskap byggd på främst fredlig konfliktlösning. Härav följer att internationell samverkan är av fundamental betydelse.

Svensk säkerhetspolitik skall utformas i ett brett perspektiv som omfattar diplomati, ekonomiskt bistånd, räddningsinsatser och militärt stöd samt byggas på en grund av kollektiv samverkan med våra grannländer, EU, FN och Nato för att säkra fred, stabilitet och säkerhet. Sverige är militärt alliansfritt och ingår därmed inte några ömsesidiga försvarsgarantier. Samtidigt värnar Kristdemokraterna om relationen till Nato och vill betona vikten av en upprätthållen transatlantisk länk. Vi accepterar också ett fördjupat försvarssamarbete mellan EU-medlemsstater som så önskar, förutsatt att det hålls inom EU:s ramar.

8.2 Svensk säkerhetspolitik byter inriktning?

Svensk säkerhetspolitik bygger sedan åtskilliga år på breda och blocköverskridande överenskommelser. Det har skapat bred samsyn och uppslutning kring Sveriges säkerhet och garanterat en viss grad av kontinuitet. År 2002 enades Kristdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet och Socialdemokraterna om en säkerhetspolitisk doktrin för Sverige. Nu äventyras den breda förankrade säkerhetspolitiken genom Socialdemokraternas maktpolitik med Vänsterpartiet och Miljöpartiet (stödpartierna). I sin iver att behålla regeringsmakten har Socialdemokraterna gjort ett lappkast i säkerhets- och försvarspolitik genom att bjuda in de två försvarsfientliga partier som både statsministern och försvarsministern kategoriskt avfärdat som icke trovärdiga samarbetspartner i just dessa frågor.

Genom försvarsbeslutet 2004 fick stödpartierna kraftigt ökat inflytande på försvarsanslaget. Ett år senare, i september 2005, ingick regeringen och stödpartierna en överenskommelse som ger stödpartierna en praktisk *vetorätt* över vilka förmågor och vilken materiel det svenska försvaret skall ha och hur den nationella krishanteringen skall se ut. Och överenskommelsen om anslaget gäller självklart även fortsättningsvis. Med andra ord avgör stödpartierna i praktiken merparten av svensk försvarspolitik. Att två försvarsfientliga partier på vänsterflanken framöver styr den svenska försvarspolitik, och därmed indirekt även säkerhetspolitiken, är ett allvarligt felsteg. Sveriges internation-

Fel! Okänt namn på

ella trovärdighet står på spel, och det här bör bli en viktig fråga inför valet 2006.

Stockholm den 5 oktober 2005

Holger Gustafsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Mats Odell (kd)

Tuve Skånberg (kd)

Ingvar Svensson (kd)

Erling Wälivaara (kd)

Annelie Enochson (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Alf Svensson (kd)